

Stockholms
stad

Översyn av stadens stöd till den som utsätts för våld, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Maj 2023

**Översyn av stadens stöd till den som utsätts för våld, sexuellt förtryck,
prostitution och människohandel för sexuella ändamål**

Maj 2023

Dnr: SOF 2023/110

Kontaktperson: Socialförvaltningen, avdelningen för stadsövergripande
sociala frågor

Innehåll

Innehåll	3
Inledning	5
Syfte och frågeställning	5
Omfattning och avgränsning	5
Metod	6
Målgruppsbeskrivning	7
Lagar, föreskrifter och allmänna råd	9
<i>Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer.</i>	10
Rekommendationer och kunskapsläge	11
Stadens stöd till den som utsätts för våld, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål	14
Socialförvaltningens stadsövergripande verksamheter och insatser	14
<i>Socialjouren</i>	14
<i>Islandsmodellen</i>	15
<i>Socialrådgivningen</i>	15
<i>Mikamottagningen</i>	15
<i>Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel</i>	16
<i>Barnahus</i>	17
<i>Familjerådgivningen</i>	17
<i>Framtid Stockholm</i>	18
<i>Kriscentrum – Kruton (KCK)</i>	19
<i>Hvilan</i>	20
<i>Syrenen</i>	20
<i>Origo</i>	20
Stadsdelsförvaltningarnas stöd och insatser till barn och unga	21
<i>Fältverksamheter</i>	21
<i>Ungdomsmottagningar</i>	22
<i>Öppenvårdsinsatser</i>	23
<i>Heldygnsvård</i>	25
Stadsdelsförvaltningarnas stöd och insatser till vuxna	29
<i>Relationsvåldscentrum</i>	29
<i>Stödinsatser vid RVT</i>	30
<i>Boendeinsatser</i>	31
Stöd till föreningar	34

Slutsatser	35
Stadens stöd och skydd till målgruppen	35
Rekommenderade insatser och insatser med vetenskapligt stöd	38
Pågående och planerat arbete	39

Inledning

I budget för 2023 fick socialnämnden i uppdrag att göra en översyn av stadens stöd till den som utsätts för våld, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel i syfte att säkerställa att stadens insatser ger stöd och skydd till alla som behöver det. Socialnämnden har i denna rapport även inkluderat stöd till den som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Översynen avser barn, unga och vuxna oavsett könstillhörigheter.

Arbetet mot dessa typer av våld är omfattande i Stockholms stad, och sker till stor del inom ramen för Stockholms stads program mot våld i nära relation, hedersvåld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation 2021-2025. Programmet omfattar alla stadens nämnder och bolag, men i olika utsträckning beroende på verksamhet. Programmet har en tydlig strategi för hur medarbetare i staden arbetar för att förebygga våld samt hur stöd och skydd ges när det ändå uppstår.

Syfte och frågeställning

Rapporten syftar till att undersöka vilka insatser i staden, biståndsbedömda och utan individuell behovsprövning, som ges till de som utsätts för våld, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Syftet är även att bedöma om insatserna till målgruppen är förenliga med lagar, allmänna råd och föreskrifter och, om det är möjligt, bedöma om insatserna ger adekvat stöd och skydd.

Omfattning och avgränsning

Rapporten omfattar stöd och skydd till personer upp till 66 år, oavsett könstillhörighet och tar avstamp i stadens program mot

våld¹ men inkluderar inte insatser till våldsutövare. Stöd till andra brottsoffer inbegrips inte i målgruppen och är därmed inte heller inkluderade i rapportens kartläggning. Avseende människohandel har en avgränsning gjorts till människohandel för sexuella ändamål av samma anledning.

Stadens socialtjänstinspektörer har till uppgift att granska stadens verksamheter inom individ- och familjeomsorgen, med avseende på kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde. Denna rapport har avgränsats till att inte granska socialtjänstens bedömningar av behov av stöd och skydd men kan bidra i socialtjänstinspektörernas framtida inspektioner för verksamhetsområdena.

Hur stadsdelsförvaltningarna har organiserat sitt stöd har inte kartlagts i rapporten men formen för insatsen har beskrivits när det har varit möjligt. Det går inte att med säkerhet säga att alla insatser gällande stöd och skydd till målgrupperna som bedrivs i staden ryms inom rapporten. Det finns sannolikt ett visst mörkertal.

Metod

I rapporten har tidigare genomförd enkät från Sveriges kommuner och regioners (SKR) nationella kartläggning av socialtjänstens insatser² analyserats och kompletterats med samtal och datainsamling.

Socialnämnden har för 2023 beviljat föreningsstöd till 30 föreningar som ger stöd till målgruppen. Stödet som föreningarna ger har sammanställts.

Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2023, riktlinjer

¹ Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025

² Kartläggning av socialtjänstens insatser, SKR, 2022

för verksamhetsområdena tillsammans med tidigare rapporter och tjänsteutlåtanden har använts i arbetet tillsammans med samtal med identifierade nyckelpersoner.

Ur sociala system har två underlag tagits fram, en fil med insatser med verksamhetskoder för barn och ungas insatser och en fil med BBIC-formulär. Filen med insatser innehöll alla beslutade insatser under 2022. Från filen med BBIC-formulär har formulär selekterats som har ett eller flera valda anmälningsorsaker ikryssade. Därefter har de under 2022 beslutade insatserna matchats mot BBIC-formulär med beslutsdatum före insatsen påbörjades.

Målgruppsbeskrivning

Våld i nära relationer är olika typer av våld som sker inom olika relationer, exempelvis mellan partners, syskon och andra familje- och släktrrelationer, men det kan även omfatta vårdpersonal. Ofta har den utsatta starka känslomässiga band till våldsutövaren, vilket försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Ofta blir våldet allvarligare ju längre relationen pågår. Våld mellan unga utövas också inom ramen för nära relation och den intima sfären, även om parterna inte har gemensamma barn eller är sammanboende.³

Våld i nära relationer sker oftast i hemmet där det saknas utomstående vittnen. Utifrån data om omfattningen av våld i parrelationer uppskattas att cirka 150 000 barn lever i hem där det förekommer våld.⁴ Det finns en stark koppling mellan att bevittna våld och att själv utsättas för våldet. Forskning visar på tydliga samband mellan våld i den vuxna parrelationen och barnmisshandel. I olika studier har det förekommit samtidigt i

³ Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025

⁴ Frenzel, A. Brott i nära relationer – en nationell kartläggning. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ); 2014

mellan 22 och 67 procent av fallen.⁵ Barn som lever i familjer där det förekommer våld riskerar även allvarlig fysisk och psykisk ohälsa. Våld i familjen är ofta en familjehemlighet och barn berättar sällan för andra om vad de varit med om när de bevittnat våld, bl.a. av rädsla och förvirring, lojalitet, skuld och skam.⁶

Hedersrelaterat våld och förtryck utövas för att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder. Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på en föreställning om bevarande eller upprättande av en social grupps heder och inbegriper ett helt kollektiv, inte enbart en enskild person. Var och en som ingår i kollektivet/gruppen är alltså inte bara ansvarig för sin egen heder utan även för de andras, och kan genom sitt agerande anses skada en annan gruppmedlems eller hela gruppens heder. Flickor och kvinnor är mer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck men även pojkar och män kan utsättas.⁷

Att sälja sex kan beskrivas med olika begrepp, vanligt är sex mot ersättning eller prostitution. Prostitution används huvudsakligen när fenomenet som sådant i form av omfattning, arenor och utvecklingstendenser beskrivs. Begreppet sex mot ersättning används när en person får ersättning i utbyte mot sexuella handlingar. Ersättningen kan innefatta pengar, mat eller materiella saker som mobiltelefon eller cigaretter, eller någonstans att sova. Den som har sex mot ersättning kan antingen få ersättningen själv, eller vara utsatt för någon som genom en verksamhet främjar eller

⁵ Grip, K. The Damage Done – Children Exposed to Intimate Partner Violence and their Mothers: Towards empirically based interventions in order to reduce negative health effects in children. Gothenburg: Department of Psychology, University of Gothenburg; 2012.

⁶ Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, Socialstyrelsen 2016

⁷ Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer. Socialstyrelsen, 2021. Artikelnummer: 2021-11-7606.

förmedlar individen i prostitution, vilket kan klassas som människohandel för sexuella ändamål eller koppleri.⁸

Människohandel för sexuella ändamål innebär att en person genom otillbörliga medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en individ i syfte att exploatera för sexuella ändamål. Om gärningen görs mot barn döms brottet som människohandel även om inte något otillbörligt medel har använts.⁹

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

Kommunernas skyldigheter att ge stöd till personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck som brottsoffer regleras i socialtjänstlagen (SoL) kap. 5 § 11 och § 11a. Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. När socialnämnden fullgör uppgiften ska nämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående.

Enligt SoL kap. 5 § 1 ska socialnämnden verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga. Socialnämnden ska bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. I nära samarbete med hemmen ska socialnämnden sörja för att barn

⁸ Sex mot ersättning. Socialstyrelsen, 2015.

⁹ Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län 2020-2026, Rapport 2019:23, Länsstyrelsen i Stockholm

och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Kommunen kan enligt socialtjänstlagen erbjuda både behovsprövade, individuella insatser och insatser av servicekaraktär, utan behovsprövning. Individuellt anpassade insatser får endast ges med stöd av lag, och sådant stöd finns i 4 kap. 1 och 2 §§ SoL. Paragraferna ger socialnämnden en skyldighet respektive möjlighet att efter individuell behovsprövning bevilja bistånd till enskilda. Enligt 3 kap. 1 och 6 §§ SoL kan kommunen även erbjuda serviceinsatser till enskilda. När det gäller våld och förtryck kan det till exempel handla om rådgivande och informerande samtal.

Socialnämnden bör se till att de metoder som används för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta och barn som bevittnat våld är utformade med utgångspunkt i bästa tillgängliga kunskap. Socialnämnden ska samverka externt med berörda verksamheter, myndigheter och organisationer för att skapa förutsättningar för att samordna de olika aktörernas insatser och åtgärder så att de inte motverkar varandra.¹⁰

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer

Socialnämnden ska enligt 6 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39 erbjuda en våldsutsatt vuxen insatser, akut och på kort och lång sikt, med utgångspunkt i den vuxnas behov av skydd, stöd och hjälp.

Socialnämnden bör bl.a. kunna erbjuda den våldsutsatta vuxna

- information och råd,
- stödsamtal,
- hjälp att ordna stadigvarande boende,
- stöd i föräldraskap,
- förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer,

¹⁰ HSLF-FS 2022:39

- hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården, och
- hjälp vid kontakt med andra myndigheter, som t.ex. Polismyndigheten och Skatteverket.

Socialnämnden ska vid behov enligt 6 kap. 2 § erbjuda våldsutsatta vuxna stöd och hjälp i form av ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den vuxnas behov av skydd med utgångspunkt i nämndens utredning.

Enlig 6 kap. 3 § ska socialnämnden erbjuda ett våldsutsatt barn och ett barn som bevittnat våld insatser, akut och på kort och lång sikt, med utgångspunkt i barnets behov av

1. skydd,
2. råd och stöd, och
3. vård och behandling

För vuxna och barn ska nämndens utredning, inklusive den aktuella riskbedömning, ligga till grund för bedömningen av vilka insatser som ska erbjudas.

Rekommendationer och vetenskapligt stöd

I Socialstyrelsens metodguide finns metoder samlade vad avser våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck¹¹. Syftet med guiden är att ge en objektiv och transparent information till verksamheter som vill bedriva en evidensbaserad praktik. Metoderna presenteras nedan tillsammans med det vetenskapliga underlaget för bedömning av effekt.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) publicerade 2018 den systematiska översikten ”Öppenvårdsinsatser för familjer där barn utsätts för våld och försummelse – En systematisk översikt och utvärdering inklusive ekonomiska och etiska aspekter”. Det primära utfallsmåttet var minskad förekomst av våld och försummelse mot barn eller mellan föräldrarna (t.ex. via

¹¹ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/>

anmälningar till socialtjänsten). Sekundära utfallsmått, kopplade till barnet, kunde vara barnets psykiska hälsa (t.ex. utagerande och inåtvända problem) eller funktionsförmåga. Sekundära utfallsmått, kopplade till föräldrarna, var föräldraförmåga (t.ex. attityder till föräldraskap) samt föräldrarnas välmående och psykiska hälsa. Även utfallsmått som familj och relationsfaktorer (t.ex. samspel) inkluderades i den systematiska översikten. Ingen av de inkluderade studierna mäter negativa effekter.

SBU använder sig av det internationella bedömningsystemet GRADE¹² där evidensstyrkan graderas i fyra nivåer.

- Starkt vetenskapligt underlag (4). Bygger på studier med hög eller medelhög kvalitet utan försvagande faktorer vid en samlad bedömning.
- Måttligt starkt vetenskapligt underlag (3). Bygger på studier med hög eller medelhög kvalitet med förekomst av försvagande faktorer vid en samlad bedömning.
- Begränsat vetenskapligt underlag (2). Bygger på studier med hög eller medelhög kvalitet med kraftigt försvagande faktorer vid en samlad bedömning.
- Otillräckligt vetenskapligt underlag (1). När studier saknas, tillgängliga studier har låg kvalitet eller där studier av likartad kvalitet visar motsägande resultat, anges det vetenskapliga underlaget som otillräckligt.

Ju starkare evidens, desto mindre sannolikhet att redovisade resultat kommer att påverkas av nya forskningsfynd inom nära framtid.¹³

I översikten konstateras att våld och försummelse av barn upp till skolåldern kan minska med hjälp av insatsen *Parent Child Interaction Therapy* (PCIT). Insatsen kan leda till att barnets utagerande beteende minskar. Vidare visar resultaten att samspelet mellan barn och föräldrar kan förbättras med insatsen. Underlaget

¹² <https://training.cochrane.org/grade-approach>

¹³ <https://www.sbu.se/sv/publikationer/SBU-utvarderar/oppenvardsinsatser-for-familjer-dar-barn-utsatts-for-vald-och-forsummelse/>

för utfallsmått för insatsen PCIT hos föräldrar är dock otillräckligt. Utvärderingen visade att insatsen hade effekt samt att det finns ett begränsat vetenskapligt underlag för insatsen (2/4) enligt GRADE. Insatsen *Project Support* bedömdes med fördel gentemot sedvanlig insats avseende minskat våld och försummelse och barnens utåtagerande beteende, dock utifrån ett begränsat vetenskapligt underlag. *The Attachment and Biobehavioral Catch-up* (ABC) bedömer SBU kan ha positiva effekter på anknytningen hos barn som upplevt våld och försummelse men det vetenskapliga stödet är begränsat. Underlaget gällande *Project support* och ABC har inte kunnat användas för att bedöma evidensgraden enligt GRADE-systemet.

Beträffande metoderna *Child Parent Psychotherapy*, *Traumafokuserad Kognitiv Beteendeterapi*, *Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel*, *Trappan*, *MST* och *Kids' Club*¹⁴ bedömdes det vetenskapliga underlaget som otillräckligt vilket innebar att SBU inte kunde bedöma om insatserna hade positiva eller negativa effekter eller inga effekter alls. Det är idag oklart om insatserna är bättre än, lika bra som eller sämre än sedvanlig insats.

SBU konstaterar att det finns kunskapsluckor kring Insatsen *Tryggare barn*, fler primärstudier med validerade utfallsmått och mätmetoder krävs för att kartlägga det vetenskapliga underlaget. Karolinska institutet bedriver två studier om insatsen, en pilotstudie och en randomiserad studie¹⁵. I båda studier jämförs *Tryggare barn* med sedvanlig handläggning/insatser. Från pilotstudien finns preliminära resultat som tyder på att metoden kan implementeras inom socialtjänsten och att den också är effektiv för att minska risken för upprepade kränkningar och våld. Uppföljningen visade att det var mindre vanligt med återkommande orosanmälningar i

¹⁴ <https://www.sbu.se/sv/publikationer/sbu-bereder/inventering-av-vetenskapliga-kunskapsluckor--inom-psykisk-ohalsa-20052020/>

¹⁵ <https://www.ipsykologi.se/forskning/tryggare-barn>

familjer som tagit del av insatsen jämfört med kontrollgrupp.¹⁶ I den randomiserade studien samlas fortfarande uppföljningsmätningar in.

Gällande metoderna *Partnerkontakt* och *Utvägs kvinnogrupp* har SBU:s upplysningstjänst efter litteratursökning varken identifierat någon relevant systematisk översikt eller annan forskning.

Socialstyrelsen har utfärdat rekommendationer för vissa av ovanstående insatser gällande specifika målgrupper. För barn 6-11 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende bör socialtjänsten erbjuda beteendebaserade föräldraskapsstödprogram t.ex. *COPE*, *De otroliga åren*, *Komet* och *Triple P*. För barn 12-17 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende bör socialtjänsten erbjuda strukturerad familjebehandling i öppenvård, t.ex. *BSFT* (Brief Strategic Family Therapy), *TFCO* (Treatment Foster Care Oregon), *FFT* (Funktionell familjeterapi), *MDFT* (Multidimensional Family Therapy) och *MST* (Multisystematisk terapi).¹⁷

Stadens stöd till den som utsätts för våld, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Socialförvaltningens stadsövergripande verksamheter och insatser

Socialjouren

Socialjouren ansvarar för socialtjänstens insatser vid akuta sociala problem utanför kontorstid. Jouren har öppet dygnet runt årets alla

¹⁶ Feasibility and implementation of safer kids – a parenting program to reduce child abuse. Leuven, L.V., Lalouni, M., Sorjonen, K., & Forster, M. (2022).

¹⁷ Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott, Socialstyrelsen, 2021

dagar. Akuta situationer hanteras, dokumenteras och återkopplas nästkommande vardag till ordinarie socialtjänst för fortsatt handläggning. Många ärenden sker i samverkan och samråd med polis och hälso- och sjukvård.

Islandsmodellen

Islandsmodellen är en samverkansmodell mellan polis och socialtjänst vid, och efter, akuta våldshändelser i familjer med barn. Målet med modellen är att tillvarata våldsutsatta barn och vuxnas rätt till stöd och skydd samt möjliggöra att våldsutövare remitteras till behandlande enhet i så nära anslutning till akuta våldshändelser som möjligt. Detta sker genom att polisen kontaktar socialtjänsten direkt från brottsplatsen där våldet har ägt rum. Socialtjänsten (socialjouren under jourtid och stadsdelsförvaltningen under kontorstid) åker skyndsamt ut och möter upp polisen på plats i hemmet för att bedöma behov av stöd och skydd. Sedan 2022 arbetar samtliga stadsdelsförvaltningar i söderort tillsammans med söderorts lokalpolisområde enligt modellen. Modellen kommer fortsätta att implementeras i övriga stadsdelsförvaltningar.

Socialrådgivningen

Socialrådgivningen är en del av Stockholms stads socialjour. Rådgivningen är öppen kontorstider måndag till fredag där stadens medborgare oavsett ålder kan komma i kontakt med socialtjänsten genom telefon eller chatt. Genom rådgivningen erbjuds fler kontaktytor för medborgarna och kan underlätta för att komma i kontakt med socialtjänsten. Personer har i kontakten med socialrådgivningen möjlighet att vara anonym.

Mikamottagningen

Mikamottagningen arbetar riktat till vuxna personer med erfarenhet av prostitution, sex mot ersättning och människohandel för sexuella ändamål. Mikamottagningens verksamhet är en öppen verksamhet och inget biståndsbeslut krävs för insats. Kontakten kan vara helt anonym om så önskas. Utöver stödjande samtal erbjuder Mikamottagningen praktiskt stöd vid myndighetskontakter såsom

att hjälpa till att upprätta en polisanmälan, söka bistånd från socialtjänsten eller vård genom hälso- och sjukvården. Varaktighet i kontakt är begränsad till maximalt tolv besök. Vid behov av fortsatt stöd och praktisk hjälp, slussas personen vidare utifrån identifierat behov. Mikamottagningen samarbetar med Mika Hälsa, Regionens sex- och samlevnadsmottagning för målgruppen och Mikamottagningen kan i vissa fall remittera för traumabehandling eller utredning inom psykiatrin.

Mikamottagningen har ett uppsökande och förebyggande arbete på nätet genom att identifiera personer som förekommer på internetsidor där köp av sexuella tjänster annonseras och sugerdating-sidor. Minderåriga personer uppmärksammas särskilt för att försöka fånga upp och förhindra att de dras in i prostitution.

Anhöriga och närstående till utsatta kan erbjudas stödsamtal med en förhoppning om att de ska kunna skydda den utsatte mot återfall.

Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel

Regionkoordinatorer finns i samtliga polisregioner och fungerar som stöd till Jämställdhetsmyndighetens nationella uppdrag rörande prostitution och människohandel genom att bistå regionala och lokala myndigheter med stöd och spetskompetens vid människohandelsärenden. Vidare ingår i koordinatorernas uppdrag att bistå brottsutsatta med stöd och information, säkerställa brottsutsattas rättigheter, upprätthålla en fungerande samverkan med andra myndigheter och aktörer samt erbjuda kunskapshöjande insatser. I Stockholms län finns två regionkoordinatorer, en som ansvarar för frågor som rör barn och en som ansvarar för frågor som rör vuxna. Stockholms regionkoordinatorer har sin professionella hemvist på socialförvaltningen i Stockholms stad, men arbetar med ärenden inom hela länet. Arbetet är dels uppsökande tillsammans med polisen i samband med tillslag, dels på öppna gator för att nå personer i behov av stöd på grund av erfarenhet av sex mot ersättning eller vid misstanke om människohandel för sexuella ändamål. Regionkoordinatorernas uppdrag är flerdelat och de verkar på såväl universell, selektiv och individuell preventionsnivå och de

två tjänsterna är riktade mot unga, upp till 18 år och vuxna, från 18 år.¹⁸

Barnahus

Barnahus bärande idé är att barn som blivit utsatta för någon form av brott, våld eller övergrepp av en närstående, ska genomgå brottsutredning av polis och erbjudas stöd av socialtjänst och hälso- och sjukvården samordnat och samlokaliserat i lokal anpassad för barn. Syftet är att barn i så stor utsträckning som möjligt enbart ska åka till en plats och inte behöva upprepa sin berättelse för olika myndighetsrepresentanter vid flera tillfällen än nödvändigt. Barn och vårdnadshavare erbjuds krisstöd i form av *Efter barnförhöret*¹⁹ eller stödjande samtal av socialtjänstens kuratorer eller mer traumafokuserad behandling (CFTSI), och traumabedömning och barnpsykiatrisk bedömning via barn och ungdomspsykiatri (BUP). Hälso- och sjukvården erbjuder hälsoundersökningar och läkarundersökning enligt 32 § Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) utöver de rättsmedicinska undersökningarna de gör på uppdrag av åklagare.

Familjerådgivningen

Familjerådgivningen erbjuder grupper för barn, ungdomar och föräldrar efter separation och skilsmässa. Barn- och ungdomsgrupperna inspireras från gruppverksamheten *Skilda världar* som bygger på en metod från BRIS²⁰ och riktar sig till barn som är mellan sju och tolv år samt unga som är mellan 13 och 18 år. Familjerådgivningen erbjuder även stöd till familjer med relationsproblem mellan föräldrar och vuxna barn och mellan vuxna syskon. Verksamheten erbjuder även stöd att finna former för ett

¹⁸ Handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution, 2021

¹⁹ Elfström, Landberg och Olofsson, *Efter barnförhöret*, Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2017

²⁰ <https://www.bris.se/om-bris/utbildningar/mina-foraldrar-ar-skilda/>

fortsatt samarbete kring barnen efter en separation genom samarbetssamtal.

Framtid Stockholm

Framtid Stockholm arbetar med öppenvårdsinsatser för barn och unga. Enheten erbjuder ett likvärdigt och transparent utbud av sociala stöd- och behandlingsinsatser. I det följande presenteras Framtid Stockholms arbete med barn och ungdomar och dess föräldrar med koppling till rapportens målgrupp.

Stödcentrum

Stödcentrum vänder sig till ungdomar under 18 år som får ersättning för att utföra sexuella tjänster, skadar sig eller har skadat sig själva genom sexuella kontakter. På Stödcentrum erbjuds samtal utan biståndsbeslut utifrån detta och även möjlighet att få hjälp med kontakter, exempelvis barnmorska eller ungdomsmottagning. Stödcentrum erbjuder även stödjande samtal till vårdnadshavare och anhöriga. Vid mer omfattande stödbehov länkas den unga vidare till t.ex. barn- och ungdomspsykiatri.

Ungdomsjouren

Ungdomsjourens uppdrag är att under dagar, kvällar, nätter och helger bedriva socialt uppsökande arbete med barn och ungdomar med syfte att förebygga att barn och ungdomar hamnar i ett normbrytande eller socialt nedbrytande beteende. Det uppsökande arbetet sker i stadens riskmiljöer t.ex. Sergels torg och Medborgarplatsen i samverkan med polis, ordningsvakter, stadsdelsförvaltningar och frivillighetsorganisationer.

Framtid Stockholm Järva

För att ungdomar och föräldrar i Järvaområdet lättare ska ta del av Framtid Stockholms insatser har enheten en filial i Rinkeby. Verksamheten innefattar bl. a. uppsökande arbete, stöd till brottsutsatta samt föräldrastöd som avser råd och stöd över telefon till föräldrar som har oro för sin ungdom. Framtid Stockholm Järva

länkar vidare föräldrar till stadsdelsförvaltning och Regionen vid behov.

PLUS

PLUS utbildar stadsdelsförvaltningarna i bl.a. insatserna Tryggare barn²¹ och MST²². PLUS samarbetar tätt med stadsdelsförvaltningarna i Stockholm genom förvaltning, utbildning och utveckling samt med ledande forskare inom respektive insats.

Brief Strategic Family Therapy (BSFT)

BSFT är en strukturerad familjebehandling för familjer med ungdomar upp till 17,5 år där det finns oro för socialt nedbrytande beteende eller där det finns ett normbrytande beteende. Insatsen ges genom biståndsbeslut.

Kriscentrum – Kruton (KCK)

KCK är ett skyddat boende med bemanning dygnet runt för kvinnor från 18 år och uppåt med eller utan barn, oavsett kön, utsatta för våld i nära relation, prostitution, människohandel för sexuella ändamål eller hedersrelaterat våld och förtryck. Placerade kvinnor erbjuds stödjande samtal, säkerhetsplanering samt stöd i kontakt med andra myndigheter och hälso- och sjukvården samt i rättsprocessen. Även hjälp med ansökan om skyddade personuppgifter ges samt praktiskt stöd i att hantera sin ekonomi och samhällsinformation i allmänhet. Grundskolebarn har upprätthållande skolundervisning inom verksamheten via utbildningsförvaltningens Lärteam och barn i förskoleålder erbjuds pedagogisk barntid fyra dagar i veckan. Samtliga barn erbjuds

²¹ <https://www.ipsykologi.se/projekt/tryggarebarn>

²² <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/mst-multisystemisk-terapi/>

samtalsstöd som utgår från Tejping²³, BRA-samtal²⁴ och inspiration från Trappan-samtal. På uppdrag av socialtjänsten gör KCK FREDA farlighetsbedömning, FREDA beskrivning²⁵ och Krutons egna kortutredning.

Hvilan

Hvilan är ett skyddat akut- och planeringsboende med personal dygnet runt som vänder sig till kvinnor som till följd av missbruk, hemlöshet, psykisk ohälsa eller andra svårigheter behöver akut logi med stöd. Hvilan tar emot kvinnor i aktivt missbruk men tillåter inte missbruk i verksamheten. Hvilans medarbetare har utbildning i bl.a. motiverande samtal (MI) och FREDA-kortfrågor.

Syrenen

Syrenen är ett drogfritt, skyddat stödboende för kvinnor 18 år. Syrenen vänder sig till kvinnor som befinner sig i utsatta situationer med våldsutsatthet, hemlöshet, missbruk och psykisk ohälsa. Syrenens medarbetare har utbildning i bl.a. motiverande samtal (MI) och FREDA-kortfrågor.

Origo

Origo är ett myndighetsgemensamt resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, ett samarbete mellan kommunerna i Stockholms län, Region Stockholm och Polisregion Stockholm. Resurscentret erbjuder stöd till ungdomar mellan 13 och 26 år som lever i en hederskontext. Ungdomar kan kontakta Origo genom

²³ <https://www.sbu.se/sv/publikationer/kunskapsluckor/tapingtejping-for-familjer-dar-man-vet-eller-misstanker-att-barn-utsatts-for-nagon-form-av-vald-och-forsummelse/>

²⁴ <https://allmannabarnhuset.se/vart-arbete/barn-som-anhoriga/bra-barns-ratt-som-anhoriga/>

²⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/freda/>

telefon, mejl (anonymt om de önskar) och vid behov boka en tid och besöka resurscentret. Även professionella kan kontakta Origo för information. Initiativtagare till Origo är Operation Kvinnofrid.²⁶

Stadsdelsförvaltningarnas stöd och insatser till barn och unga

Insatser till barn och unga ges utan och föregående av individuell behovsprövning. Stadsdelsförvaltningarnas organisering avgör i vilken form insatserna ges. Där det för en viss insats krävs ett biståndsbeslut kan det för andra stadsdelsförvaltningar vara en insats som ges på serviceyta. I bilaga framkommer vilka insatser som ges till barn och unga inom målgruppen för rapporten oavsett form.

Avsnittet inleds med en beskrivning av stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter och ungdomsmottagningar. Därefter presenteras insatser som ges genom öppenvård och heldygnsvård.

Fältverksamheter

Stockholms stad har en tradition som sträcker sig ända till 1950-talet av socialt uppsökande fältarbete för att med tidiga insatser nå utsatta ungdomar. Stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter tillsammans med socialförvaltningens uppsökande fältverksamhet Framtid Stockholm, Ungdomsjouren och Framtid Stockholm Järva utgör en viktig del av stadens förebyggande- och trygghetskapande arbete med målet att ge alla stadens barn och unga de bästa livsförutsättningarna.

Stadens fältassistenter ska genom sitt uppsökande och relationsskapande arbete bidra till tidig upptäckt av barn och unga med riskfaktorer för att utveckla social problematik. De ska förmedla och visa på lättillgängliga vägar in till de stödinsatser socialtjänst och andra hjälpinstanser kan erbjuda. Genom sin närvaro i ungdomsmiljöer och i skolan bidrar de till trygghet och

²⁶ <https://www.operationkvinnofrid.se/>

vägledning. Genom sitt förebyggande arbete främjar fältassistenterna positiva livsval hos unga och samtidigt ger stöd till social förändring hos de unga som behöver det²⁷.

Ungdomsmottagningar

Vid en ungdomsmottagning kan personer som är under 23 år få råd, stöd och hjälp. Ungdomsmottagningarna i staden drivs tvärprofessionellt vilket gör att unga dels kan få hjälp vad gäller psykosociala frågor i form av stödsamtal kring livets alla frågor, dels hjälp kring medicinska frågor, som till exempel preventivmedel, gynekologundersökning och provtagning.

I staden finns åtta ungdomsmottagningar med delat huvudmannskap där stadsdelsförvaltningarna ansvarar för det psykosociala stödet och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) ansvarar för det medicinska.

Ungdomsmottagning	Stadsdelsförvaltningar
Järva	Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta
Västerort	Hässelby-Vällingby, Bromma
Norrtull	Norrmalm, Östermalm, Kungsholmen
Södermalm	Södermalm
Gullmarsplan	Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck
Farsta	Farsta
Midsommarkransen	Hägersten-Liljeholmen, Älvsjö
Skärholmen	Skärholmen

²⁷ Stockholmsstandard för socialt fältarbete, dnr 3.1.1-188/2021

Järva ungdomsmottagning bedriver en länsövergripande gruppverksamhet, Noor-grupper, för dem som blivit utsatta för sexuellt våld. Gruppverksamheten riktar sig till ungdomar som bor i Stockholms län och är mellan 15 – 23 år. Våldsutövaren ska inte vara någon ur den egna familjen. Samtalsgruppen träffas vid tolv tillfällen. Gruppverksamheten sprids genom brottsofferstödjare samt ungdomsmottagningar i länet och är utvärderad 2016 av Mälardalens högskola.²⁸

Öppenvårdsinsatser

En del av stadens öppenvårdsinsatser kräver ingen individuell behovsprövning, vilket bland annat gäller för kuratorssamtal och samtalsgrupper vid någon av stadens ungdomsmottagningar. Även råd- och stödsamtal från föräldrarådgivare och familjebehandlare, skolsociala team samt olika stödgruppsverksamheter som riktar sig till barn, unga och deras föräldrar erbjuds utan föregående individuella behovsprövningar. Utöver detta ger staden nedan beskrivna öppenvårdsinsatser, där formen för hur insatsen ges kan skilja sig mellan stadsdelsförvaltningarna gällande personligt stöd och öppenvårdsprogram.

Benämning	Beskrivning
Strukturerade öppenvårdsprogram och öppenvårdsprogram utan manual för vård/ behandling eller sysselsättning/social träning	Avser individuellt målinriktade program vilka är regelbundna, förutsägbara och begränsade i tid. Familjebehandling inriktad på barn och deras föräldrar är en vanligt förekommande insats som både till innehåll, struktur och utformning kan variera utifrån barnets och dess vårdnadshavares behov.
Personligt stöd	Avser personligt anpassat stöd och behandling till barn och unga som kan utföras av till exempel socialsekreterare eller familjebehandlare.

²⁸ Eriksson & Klingstedt, En pilotstudie av en gruppverksamhet för unga kvinnor som utsatts för våldtäkt, Mälardalens högskola, 2016

Kontaktperson	Avser en enskild person som utsetts av socialtjänsten med uppgift att hjälpa barn och unga i hens personliga angelägenheter.
Kontaktfamilj	Avser en enskild familj som utses av socialtjänsten med uppgift att ta emot barn och unga för regelbunden vistelse.
Särskilt kvalificerad kontaktperson	Person som utses av socialtjänsten och som bedöms ha relevant utbildning eller erfarenhet av arbete med barn och unga. Den särskilt kvalificerade kontaktpersonen har till uppgift att ge barnet eller den unge särskilt stöd och vägledning för att motverka risk för missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende.
Kort strategisk familjeterapi	Brief Strategic Family therapy (BSFT) (ref)
Stödsamtal relationsvåldscentrum (RVC)	På stadens RVC ges stödsamtal till barn utifrån Trappan men även här-och-nu-samtal används. ²⁹

De öppenvårdsinsatser som föregås av individuell behovsprövning verkställs oftast vid respektive stadsdelsförvaltnings egen öppenvård alternativt vid socialförvaltningens tillhandahållna öppenvård som beskrivits tidigare. Ibland finns behov av att köpa insatser från externa aktörer men majoriteten av de öppenvårdsinsatser som beviljas utförs i stadsdelsförvaltningarnas egen regi och i nära anslutning till dess invånare.

I Stockholms stad är familjebehandling den insats som används i störst utsträckning stadsdelsförvaltningarna och sorteras under

²⁹ Utvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad, 2022 Dnr 3.1.1-139/2022

öppenvård. Familjebehandling är ett mycket vitt begrepp och har i närmast blivit en samlingsrubrik för de insatser som ges av stadsdelsförvaltningarnas egen öppenvård.³⁰

Heldygnsvård

Heldygnsvård avser placeringar som sker utanför det egna hemmet.

Hem för vård eller boende (HVB)

Med hem för vård eller boende avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med boende. En privat aktör måste ha tillstånd av IVO (Inspektionen för vård och omsorg) för att bedriva HVB. Tillstånd behövs inte för sådan verksamhet som kommun själv bedriver, men kommunen är skyldig att anmäla verksamheten till IVO.

Behandlingsverksamhet med familjeboende (även kallat behandlingsfamilj)

Vårdformen behandlingsfamilj bygger på den manualbaserade amerikanska behandlingsinsatsen Treatment Foster Care Oregon (TFCO) som har utvecklats vid Oregon Social Learning Center och använts i Sverige sedan början av 2000-talet. Insatsen används som ett alternativ till placering på institution där barn och unga i åldern 12 – 17 år med allvarliga beteendeproblem istället placeras i ett förstärkt familjehem. Ett behandlingsteam arbetar samtidigt med familjehemsföräldrarna, den unge, den biologiska familjen och med skolan.

Familjehem och jourhem

Familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialtjänsten tar emot barn och unga för stadigvarande vård och fostran och vars

³⁰ Svendsen, T. (2016). Den sociala barnvården i Stockholm – behov utredningar, insatser, uppföljningar och brukardeltagande 2013-2015. Sollentuna: FoU Nordväst.

verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Ett familjehem kan vara ett hem inom barnets sociala nätverk eller ett hem där familjehemsföräldrarna inte känner barnet sedan tidigare. Alla familjehem ska utredas och godkännas av socialtjänsten.

Jourhem är ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran på uppdrag av socialnämnden. Hemmet ska vara utrett av socialtjänsten och placeringen ska vara tidsbegränsad.

Konsulentstödda familjehem och jourhem är enskilda hem som är kopplade till en verksamhet som tillhandahåller stöd och handledning från en konsulent. Även om socialtjänsten anlitar en sådan verksamhet för att få tillgång till ett familjehem eller ett jourhem, måste socialtjänsten utreda hemmet innan placering då socialtjänsten har samma ansvar för det placerade barnet även om hemmet rekryterats av och får stöd från en enskild verksamhet.

Socialnämnden har i uppdrag att stötta stadsdelsnämnderna i arbetet med att rekrytera, utbilda och ge stöd till jour- och familjehem. Jour- och familjehem har möjlighet till utbildning i hedersrelaterat våld och förtryck genom Origo. För att komplettera stadens egna resurser finns ramavtal med utförare av jourhemsvård och konsulentstödd familjehemsvård.

Skyddat boende

Skyddat boende är en boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser.³¹

Stadsdelsnämnderna har gjort ett fåtal placeringar i skyddat boende genom HVB på grund av hedersrelaterat våld och förtryck. Under år 2022 var 15 unga i staden placerade på grund av hedersrelaterat våld och förtryck. Barn vars vårdnadshavare beviljats bistånd i form av skyddat boende på grund av våld, hot eller förtryck, räknas enligt

³¹ Socialstyrelsens termbank

nuvarande lagstiftning som medföljande till sin vårdnadshavare. Inget placeringsbeslut fattas därmed rörande medföljande barn.

Stödboende

Med stödboende avses en verksamhet som inom socialtjänsten tar emot enskilda i åldern 16 till 20 år i ett eget boende med individanpassat stöd. Syftet med placeringsformen är att, under trygga former, träna och förbereda den unge för ett självständigt boende och vuxenliv.

Tvångsvård av barn och unga

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, är en skyddslagstiftning som reglerar tvångsvård av barn och unga under 21 år och syftar till att samhället ska kunna fullgöra sin skyldighet att tillgodose barns och ungas behov av skydd, stöd och behandling. LVU är ett komplement till SoL när nödvändig hjälp inte kan genomföras med samtycke från barnet/den unge och dennes föräldrar. Vård enligt LVU kan beslutas på grund av missförhållanden i barnets hem (2 § LVU) eller på grund av den unges eget beteende (3 § LVU). I den första typen av fall, de så kallade miljöfallen, kan det vara fråga om fysisk eller psykisk misshandel av den unge eller andra omsorgsbrister. I den andra typen av fall, de så kallade beteendefallen, är det i stället fråga om att den unge själv utsätter sig för risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Tabellen nedan visar antal unika barn och ungdomar som fått beslut om insats efter individuell behovsprövning i öppenvård och heldygnsvård under 2022 och där det initialt i anmälningsskedet funnits oro för sexuell exploatering, människohandel, fysiska övergrepp mot barnet/den unge, sexuella övergrepp mot barnet/den unge, psykiska övergrepp mot barnet/den unge, våld inom familjen eller bland andra närstående, hedersrelaterad problematik och/eller risk för giftermål mot den unges vilja. Under en utredning kan oro och nya anmälningar inkomma, dessa är inte inkluderade i tabellen på grund av begränsningar i datauttag från sociala system.

Verksamhetskod	Unika antal
1211 Placering vid § 12-hem	16
1212 Placering vid hem för vård o boende (HVB), exkl. jourhem	93
1213 Skyddat boende	..
1214 Stödboende barn o unga (exkl EKB)	37
1221 Familjehem	60
1222 Rekrytering och utbildning av familjehem	0
1223 Jourhem, inkl. institutionsanknutna jourhem	226
1225 Placering i familj med behandling (Behandlingsfamilj)	25
1231 Kontaktperson	5
1232 Kontaktpersoner/-familjer (lekmannamedverkan)	75
1233 Öppen vård, inkl professionella kontaktpersoner	1 108
1236 Övervakat umgänge i samband med placering	7
1237 Särskild kval kontaktperson 3 kap 6 § SoL eller 22 § LVU	10
1238 Umgängesstöd enligt 6 kapitel 15c§ Föräldrabalken	0
123x Biståndsbeslutad öppenvård och behandling barn och ungdom	8
1242 Sociala insatsgrupper - samordnare (SIG)	10
1610 Ensamkommande barn asyl - HVB	..
1611 Ensamkommande barn asyl - Stödboende	0
1612 Ensamkommande barn asyl -Jourhem	0
1613 Ensamkommande barn asyl- Familjehem	0
1614 Ensamkommande barn TUT/PUT - HVB	0
1615 Ensamkommande barn TUT/PUT - Stödboende	..
1616 Ensamkommande barn TUT/PUT - Jourhem	0
1617 Ensamkommande barn TUT/PUT- Familjehem	..
1619 Ensamkommande barn TUT/PUT - §12 hem	..
1620 Ensamkommande barn asyl - Kontaktperson	0
1621 Ensamkommande barn TUT/PUT - Kontaktperson	0
Totalt	1 689

*Ett BBIC formulär kan vara matchat till flera insatser (om en individ har flera olika insatser)

** Skyddat boende har huvudsakligen beviljats under 2022 genom vk 1212

- innebär att ingen individ haft insats med verksamhetskoden

Gällande heldygnsvård är jourhem mest vanligt förekommande för rapportens målgrupp, 51 procent av heldygnsvården beslutad under 2022 avsåg jourhem, följt av HVB 21 procent och familjehem 14 procent. Sett till samtliga barn och unga som under 2022 fått heldygnsvård uppgår jourhem till 42 procent, familjehem till 19 procent och HVB 18 procent. Sett till öppenvårdsinsatser har 72 procent av de barn och unga där det initialt fanns oro för ovan beskrivna områden under 2022 beviljats insats i öppenvård jämfört med samtliga barn och unga där andelen som under 2022 beviljats insats i öppenvård uppgår till 86 procent.

Stadsdelsförvaltningarnas stöd och insatser till vuxna

I Stockholms stad är det stadsdelsförvaltningarnas relationsvårdsteam (RVT) som handlägger och utreder ärenden som rör vuxna personer som har utsatts för våld i en nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation eller som utövar våld mot närstående eller hedersrelaterat våld eller förtryck. I bilaga framkommer vilka insatser som ges till vuxna inom rapportens målgrupp. Insatser ges även av andra enheter inom stadsdelsförvaltningarna beroende på behov av stöd.³²

Relationsvårdscentrum

För att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för målgruppen finns det sedan 2018 fyra relationsvårdscentrum (RVC) i Stockholms stad. På RVC arbetar behandlare med specialistkompetens inom våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. De fyra RVC är uppdelade i fyra

³² Utvärdering av Relationsvårdscentrum (RVC) i Stockholms stad, 2022 Dnr 3.1.1-139/2022

regioner som omfattar ett antal stadsdelsförvaltningar vardera. Medan tre RVC är organiserade separat från myndighetsutövningen, innefattar ett RVC både myndighetsutövning och stöd och behandling.³³

Insatser på RVC kan ges både utan och efter individuell behovsprövning. Insatserna utan biståndsbeslut är kortare och uppgår till maximalt fem samtal.

På RVC ges individuella stödsamtal, stöd i grupp och stöd i rättsprocessen. Personer utsatta för våld i nära relation som har erfarenhet av sex mot ersättning, prostitution eller människohandel för sexuella ändamål kan erbjudas samtalsbehandling på RVC utan biståndsbeslut och som biståndsbedömd insats. Våldsutsatthet från en närstående partner är det huvudsakliga behov som RVC bistår med och framkommer att detta är sekundärt, stöttas personen till Mikamottagningen för fortsatt stöd.

Den gemensamma kunskapsbasen hos behandlarna utgörs av ATV-utbildning³⁴, Utväg Skaraborg³⁵ samt psykoedukation.³⁶

Stödinsatser vid RVT

Utöver att erbjuda samtalskontakt på RVC erbjuder samtliga RVT efter individuell behovsprövning skyddat boende. Samtliga RVT erbjuder även stöd i rättsprocessen, stöd i ansökan om förtur samt säkerhetsplanering. När det gäller andra typer av insatser skiljer det sig åt. Många av stadsdelsförvaltningarna erbjuder även visst samtalsstöd av socialsekreterare vid RVT, antingen genom

³³ Utvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad, 2022 Dnr 3.1.1-139/2022

³⁴ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/atv-alternativ-till-vald/>

³⁵ <https://www.utvag.se/>

³⁶ Utvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad, 2022 Dnr 3.1.1-139/2022

biståndsbeslut eller utan. I några stadsdelsförvaltningar beviljas kontaktperson efter behovsprövning. Boendestöd och stöd i samverkan med andra myndigheter är andra typer av insatser som skiljer stadsdelsförvaltningarna åt.³⁷

Inom ett RVC pågår ett socialt investeringsprojekt, ”Lotsprojektet”, där syftet är att med hjälp av anställda lotsar, ge våldsutsatta personer praktiskt och pedagogiskt stöd. Genom att stärka den enskilde utifrån dess egna resurser, samordna olika insatser och ge konkret stöd till den enskilde, kompletteras de insatser som RVC erbjuder. Lots är en individuellt behovsprövad insats från RVT där uppdragens innehåll, längd och intensitet varierar beroende på den enskildes behov.

Södermalms stadsdelsnämnd har sedan april 2021 ett pågående samverkansprojekt, IGOR, med lokalpolisområde city. Syftet med IGOR är att arbeta återfallsförebyggande mot mäns våld mot kvinnor. En viktig del i projektet handlar om att motivera våldsutövare till att ta emot stöd genom socialtjänsten för att ändra sitt våldsamma beteende samt att erbjuda ett utökat stöd till våldsutsatta genom att finnas där för dem före, under och efter en rättsprocess.

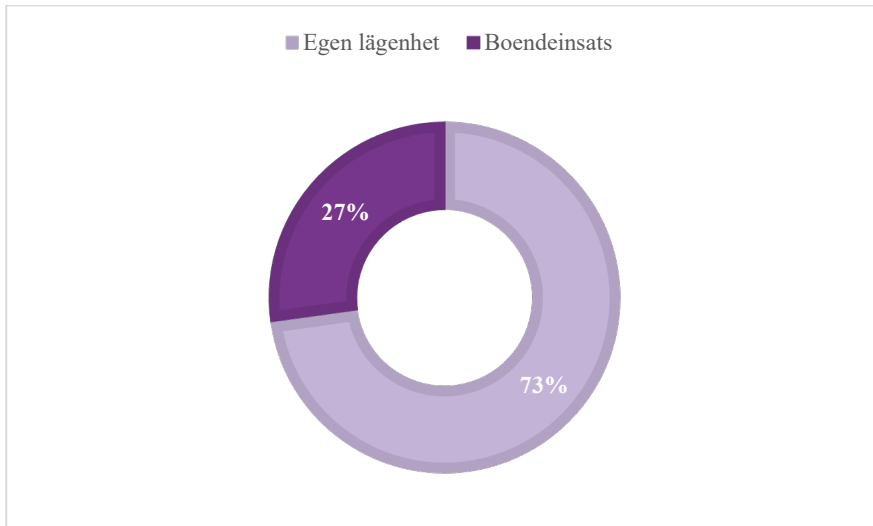
Boendeinsatser

I socialförvaltningens arbete kopplat till målgruppen har det i tidigare rapporter framkommit att stödet som ges gällande boendeinsatser skiljer sig åt.³⁸³⁹ Mot bakgrund av det svarade samtliga stadsdelsförvaltningar under december 2022 genom RVT och RVC på frågan om vilken boendetyper som aktuella personer hade under månaden.

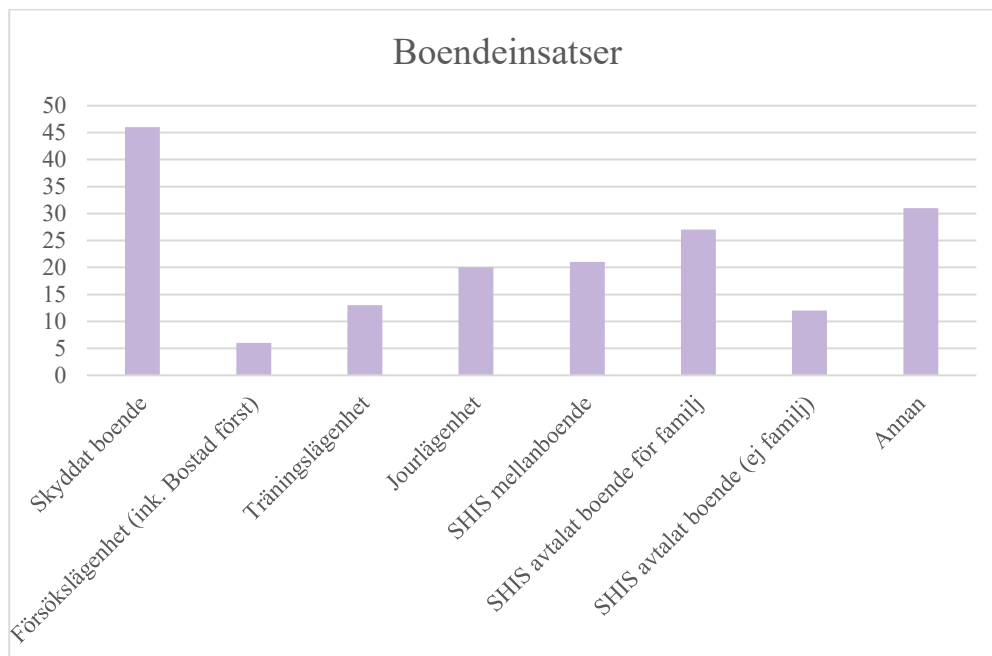
³⁷ Utvärdering av Relationsvårdscentrum (RVC) i Stockholms stad, 2022 Dnr 3.1.1-139/2022

³⁸ Utvärdering av Relationsvårdscentrum (RVC) i Stockholms stad, 2022 Dnr 3.1.1-139/2022

³⁹ Modell för ett långsiktigt stöd till personer som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, 2021 Dnr 3.1.1-730/2020

Totalt var 643 personer aktuella under mätperioden. 471 personer bodde utan boendeinsats från socialtjänsten och 176 personer var beviljad boendeinsats.

Av dessa 176 personer hade 60 personer ett tillfälligt boende genom SHIS, där den maximala boendetiden är fem år, sex personer var beviljade försökslägenhet inklusive Bostad först som är en stadigvarande boendeform med målsättning att personen ska överta kontraktet. Tränings- och jourlägenhet är tillfälliga boendeinsatser, 33 personer var beviljade någon av formerna. 46 personer hade en insats på skyddat boende. För de 31 personer där ”*annan*” boendelösning registrerats var den mest förekommande boendeinsatsen vandrarhem och hotellboende.

Samtliga stadsdelsförvaltningar erbjuder skyddat boende för våldsutsatta, skyddat boende för våldsutsatta påverkade av alkohol eller narkotika, tillgänglighetsanpassat skyddat boende samt skyddat boende med kompetens om hedersrelaterat våld. Tio stadsdelsförvaltningar erbjuder jourlägenhet till våldsutsatta. En stadsdelsförvaltning svarade att RVT inte kan bevilja SHIS mellanbo⁴⁰ utan att insatsen istället kan beviljas av annan enhet på förvaltningen medan resterande stadsdelsförvaltningar kan bevilja insatsen inom RVT. Under 2020 och 2021 bodde enbart kvinnor på SHIS mellanbo, totalt 14 respektive 26 personer. 2022 har det totala antalet minskat med två personer, till 24 stycken. 2022 är det första gången (sedan siffror i socialtjänstrapporten redovisades från SHIS) ett antal män som har blivit beviljade boende med stöd på SHIS.⁴¹

I svaren från förvaltningarna gällande boendeinsatserna i diagrammet skiljer det sig vilken enhet som beviljat de olika boendeinsatserna bortsett från skyddat boende där samtliga uppgett RVT.

⁴⁰ SHIS mellanbo är ett tidsbegränsat boende med stöd för personer med erfarenhet av relationsvåld och som av den anledningen är i behov av en bostad där stödinsatser erbjuds. Boendet är till för personer som inte längre är i den akuta fasen.

⁴¹ Socialtjänstrapporten, Stockholms stad, 2022

Stöd till föreningar

Socialnämnden har vid tidpunkten för rapporten beviljat föreningsstöd till 30 föreningar som arbetar med stöd och skydd till målgruppen. I bilaga till rapporten framgår en sammanställning av föreningarna.

Stöd till personer utsatta för sexuella övergrepp, människohandel för sexuella ändamål eller prostitution ges av sex föreningar till unga från 13 år och uppåt. Stödet som ges är enskilda stödsamtal, stöd- och samtalsgrupper, stödpersoner, uppsökande arbete samt stödsamtal över telefon och på nätet. En av föreningarna inriktar sig enbart mot tjejer. För vuxna ger fyra föreningar stöd i form av individuella stödsamtal, stödgrupper, uppsökande arbete, gruppaktiviteter och stöd i öppen mottagning. Två av föreningarna för vuxna inriktar sig endast mot kvinnor.

Stöd till våldsutsatta killar och män ges av tre mans- och killjourer varav en riktar sig till unga killar från 10 år och uppåt. Stödet som ges avseende unga är stödchatt på nätet och stödperson. För vuxna ges individuellt stöd, stöd- och samtalsgrupper, öppet hus samt stöd över telefon.

Stöd till våldsutsatta tjejer och kvinnor ges av tio kvinno- och tjejjourer varav tre kvinnojourer tillhandahåller skyddat boende utöver öppen stödverksamhet, individuella stödsamtal och gruppsamtal. En av de tre jourerna inriktar sig även på unga tjejer.

Två kvinnojourer ger stöd till kvinnor och tjejer utsatta för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Stödet som ges är råd och stöd samt gruppaktiviteter. En kvinnojour ger stöd till våldsutsatta kvinnor i missbruk genom praktiskt stöd, stödsamtal och gruppaktiviteter.

En kvinnojour ger stödsamtal och stödchatt till våldsutsatta tjejer och kvinnor med utomnordiskt ursprung. En kvinnojour ger telefonstöd till tjejer och kvinnor utsatta för könsstympning. En kvinnojour ger telefonstöd till våldsutsatta afrikanska kvinnor. En kvinnojour ger stöd i kontakt med myndigheter till döva och hörselskadade personer som är utsatta för våld.

En förening ger stöd till personer, oavsett ålder och kön, som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Stödet som ges är stödtelefon, stödchatt, stödperson och stödsamtal.

En förening ger individuellt stöd och gruppverksamhet till våldsutsatta kvinnor med invandrabakgrund och psykisk eller fysisk funktionsnedsättning.

En förening ger stöd genom gruppverksamhet till barn och unga från 13 år som blivit utsatta för våld av en förälder. En annan förening vänder sig till barn och unga tjejer från 10 år som blivit utsatta för våld. Föreningen ger stöd via chatt, mejl, telefon, videosamtal eller fysiska individuella samtal. En förening inriktar sig till barn som bor på skyddade boenden och har gruppverksamhet med lek och aktiviteter. En annan ger individuellt stöd till barn och unga i utsatta situationer över telefon, chatt och mejl. Gruppverksamhet på fritidsgårdar ges av en förening till ungdomar mellan 13-17 år.

Slutsatser

Rapporten har syftat till att undersöka vilka insatser i staden, biståndsbedömda och utan individuell behovsprövning, som ges till de som utsätts för våld, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Syftet har även varit att bedöma om insatserna till målgruppen är förenliga med lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd, om det är möjligt, att bedöma om insatserna ger adekvat stöd och skydd.

Stadens stöd och skydd till målgruppen

Enligt HSLF-FS 2022:39 ska nämndens utredning för vuxna och barn, inklusive den aktuella riskbedömningen, ligga till grund för bedömningen av vilka insatser som ska erbjudas. I och med att rapporten har avgränsats till att inte undersöka socialtjänstens utredningar av målgruppen är det inte möjligt att säga om de insatser som ges möter upp behovet hos individen. För att få mer

kunskap om detta skulle rapportens slutsatser behöva kompletteras med socialinspektörernas granskningar avseende kvalitet och rättssäkerhet.

Vidare är bedömningen att stadens insatser till barn och unga, i enighet med 6 kap. 3 § HSLF-FS 2022:39 avseende skydd, råd och stöd samt vård och behandling, lever upp till lagstiftarens intentioner. Stadens egna uppsökande fältarbete tillsammans med bl. a. Mikamottagningen och Regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel är viktiga och aktiva aktörer i att uppmärksamma barn och unga som kan befinna sig i utsatta situationer och stötta vidare till kontakt med socialtjänst och andra myndigheter. Islandsmodellen, IGOR och Barnahus tillgodoser barn, unga och deras föräldrar med akut stöd och skydd och länkar vidare till ordinarie socialtjänst för det längre behovet av insatser. Gällande vård och behandling erbjuder bl.a. staden insatser till barn och unga som utsatts för prostitution, har sex mot ersättning och blivit utsatta för sexuellt våld genom Stödcentrum och ungdomsmottagningarna men även genom öppenvårdsinsatser med olika former av familjebehandling. Tryggare barn används för barn mellan tre och tolv år där oro inkommit gällande våld eller kränkning mot barnet och öppenvårdsinsatser i form av Trappansamtal och här-och-nu-samtal ges genom RVC till barn som upplevt våld i hemmet. Skyddat boende ges till barn som medföljande till förälder men även till barn och unga utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Statistiken avseende heldygnsvård och öppenvård för barn och unga från 2022 tyder på att målgruppen för rapporten i högre utsträckning efter individuell behovsprövning bedöms ha behov av heldygnsvård jämfört med samtliga barn och unga. Formen för heldygnsvården skiljer sig för målgruppen jämfört med samtliga barn och unga då en högre andel beviljas insats i jourhem och HVB.

Gällande insatser till vuxna ger utöver stadsdelsförvaltningarnas arbete, bl.a. Islandsmodellen, IGOR, Regionkoordinatorerna tillsammans med socialjouren akuta insatser för rapportens målgrupper. I kontakt med RVT tillförsäkras vuxna skyddat boende utifrån individuella behov och samtalskontakt på RVC. Även

samtalsstöd ges på bl.a. på skyddade boenden och genom Mikamottagningen. I föreskrifterna⁴² tydliggörs även att socialnämnden bör kunna erbjuda den våldsutsatta vuxna hjälp att ordna stadigvarande boende och hjälp vid kontakt med andra myndigheter och aktörer. Vissa RVT beviljar boendestöd och kontaktperson medan annan beviljar samtalsstöd på RVT. Olikskheterna finns även i användningen av SHIS mellanbo där en stadsdelsförvaltning står för majoriteten av placeringarna samt att ett RVT uppger att de inom enheten inte kan bevilja SHIS mellanbo. I arbetet med ett annat budgetuppdrag hos socialförvaltningen under mars 2023 framkommer att det finns olika typer av stöd till våldsutsatta vid bostadssökande, men att stödet skiljer sig åt och att det kan vara beroende av andra enheters resurser. Det framkommer att ett RVT ger eget praktiskt och motiverande stöd i bostadssökande i mån av tid.⁴³ I augusti 2022 behandlades en motion om att Stockholms stad ska ingå i Kompotten⁴⁴ i socialnämnden.⁴⁵ Årligen handläggs ärenden i staden som utifrån allvarlig hotbild behöver stadigvarande boende i annan kommun. Utifrån de utmaningar som Socialstyrelsen och Länsstyrelsen lyfter fram tillsammans med avsaknaden av en nationell aktör som ansvarar för kommunsamverkan avvaktar och bevakar socialförvaltningen eventuella beslut om nationell styrning.

Staden erbjuder samtliga målgrupper ett flexibelt kompletterande stöd genom samverkan med civilsamhället genom socialnämndens föreningsstöd. Det framkommer att föreningarna når samtliga målgrupper för rapporten och erbjuder bl.a. uppsökande verksamhet, gruppverksamhet, stödsamtal, chatt och

⁴² HSLF-FS 2022:39

⁴³ Socialnämnden ska i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB utreda vilka hinder som finns för våldsutsatta att få bostad via förtur. I utredningen ska tillämpningen av tvåårsregeln ingå

⁴⁴ Kompotten är en kommunsamverkan för att hantera ärenden där våldsutsatta måste flytta från sin hemkommun på grund av en allvarlig hotbild

⁴⁵ Tjänsteutlåtande motion om att Stockholms stad ska ingå i Kompotten, dnr 1.6-190/2022

telefonrådgivning. Socialnämnden ska samverka externt med berörda verksamheter, myndigheter och organisationer för att skapa förutsättningar för att samordna de olika aktörernas insatser och åtgärder så att de inte motverkar varandra.⁴⁶ Det ses betydelsefullt att staden ökar och utvecklar samarbetet med de i civilsamhället som möter målgruppen och utbyter information och kunskap med fokus på att nå fler som har behov av stöd och skydd.

Rekommenderade insatser och insatser med vetenskapligt stöd

Insatser till målgruppen för rapporten saknar i dagsläget till stor del evidens. Av de två insatser som SBU konstaterar kan minska våld och försummelse av barn upp till skolåldern *Parent Child Interaction Therapy* (PCIT) och *Project support* används PCIT inte i staden och saknar svensk manual och svensk utbildning.⁴⁷ Project support används i några stadsdelsförvaltningar enligt rapportens kartläggning och några stadsdelsförvaltningar har påbörjat arbete för att erbjuda insatsen. Gällande *The Attachment and Biobehavioral Catch-up* (ABC) som kan stärka anknytningen används inte insatsen i Sverige enligt SBU:s översikt. Insatsen *Tryggare barn* erbjuds i samtliga stadsdelsförvaltningar och visar i pilotstudien på vissa positiva effekter. Då varken Project support eller Tryggare barn har visat sig vara skadlig är bedömningen att insatserna kan fortsätta erbjudas i avvaktan på ytterligare kunskap.

Gällande Socialstyrelsens utfärdade rekommendationer för att motverka fortsatt normbrytande beteende erbjuder samtliga stadsdelsförvaltningar Komet, BSFT och TFCO. Majoriteten av stadsdelsförvaltningarna erbjuder MST medan färre erbjuder FFT och MDFT.

⁴⁶ HSLF-FS 2022:39

⁴⁷ <https://psykologtidningen.se/2018/04/11/ovanligt-med-evidensbaserade-metoder-for-utsatta-barn/>

Pågående och planerat arbete

Vid tidpunkten för rapporten pågår flera uppdrag med koppling till rapportens målgrupper och presenteras nedan.

Reviderade riktlinjer handläggning av ärenden som rör våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation antogs i kommunfullmäktige 24 april 2023.

Socialförvaltningen kommer att påbörja ett arbete med att implementera riktlinjerna tillsammans med kommande uppdaterad handbok från Socialstyrelsen avseende våld under våren.

Socialinspektörerna ska under hösten 2023 genomföra en granskning av tre stadsdelsförvaltningars handläggning av ärenden gällande våld i nära relation. Granskningens fokus är om stadsdelsförvaltningarna på ett likställt sätt ger insatser som motsvarar behov av skydd, insatser i öppenvård, rättssäkerhet, barnrättsperspektiv och helhetssyn/långsiktighet.

I staden pågår ett utvecklingsarbete i form av ett pilotprojekt på två stadsdelsförvaltningar om handläggning av ekonomiskt bistånd avseende personer som utnyttjas i prostitution och har sex mot ersättning. Projektet syftar till att hitta nya arbetsätt för att upptäcka personer i målgruppen för att kunna stötta och motivera personen att få det stöd som den enskilde behöver. Syftet är bland annat att utveckla arbetsätt genom att öka samverkan mellan RVT och ekonomiskt bistånd samt utveckla hur och när man kan ställa frågor om sex mot ersättning.

Socialnämnden har i budget för 2023 fått i uppdrag att, i samarbete med stadsdelsnämnderna, verka för att unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck får ett gott stöd i och efter den akuta fasen och ett skyddsnet när den skapar sig ett nytt liv. I arbetet ingår att kartlägga hur stadsdelsnämnderna utreder och bedömer ungas behov av skydd och stöd.

Från och med hösten 2022 till och med 2024 genomför en forskargrupp vid Marie Cederschiölds Högskola en utvärdering av

stödsamtal till barn på stadens fyra RVC i syfte att få ökad kunskap om kvalitét och upplevelse av stödet för fortsatt verksamhetsutveckling.

Socialförvaltningen genomför under våren 2023 en inventering av arbetet med familjebehandling i stadsdelsförvaltningarna. Inventeringen syftar till att besvara vilka insatser som ingår i familjebehandling och hur stadsdelsförvaltningarna arbetar med familjebehandling.